

Nr 338.

Av herrar **Persson** i Landafors och **Hagberg** i Luleå, *angående utredning av vissa problem inom skogsbruket, sågverks-, massa- och pappersindustrierna.*

Under tiden före kriget utgjordes våra exportartiklar till väsentlig del av skogsprodukter. Sålunda anges den svenska träindustrin (d. v. s. sågverk, hyvlerier, massa- och pappersindustrier, direkta produkter från skogen) representera ca 40 % av landets totala exportvärde före kriget.

Under kriget och avspärrningen har exporten varit lamslagen, men skogen och den inhemska förbrukningen av dessa produkter ha varit av en sådan utomordentlig betydelse för hela det svenska folkhushållet, att värdet av våra skogar påtagligt stiger undan för undan.

Den oavbrutet pågående utvinningen av nya kemiska produkter ur skogen under de senare åren påkallar en alldeles särskild uppmärksamhet och omvårdnad av våra skogstillgångar.

Det må i detta sammanhang klart sägas ut, att skogsvårdsstyrelserna i landet ha utfört ett gott arbete för en förbättrad skogsvård och torde, allt efter som tiden går, få allt mer att göra med forskningsarbetet och det direkta kulturarbetet i skogarna.

Den pågående riksskogstaxeringen påvisar att en betydande minskning av virkesförråden sker i de norrländska länen. För Norrbotten har från år 1926 till år 1941 (tiden för första och andra riksskogstaxeringarna) en minskning skett med 9 % för massaved (15—25 cm) och för timmer 15 % (över 25 cm). I Lappmarken är minskningen respektive 9 % och 13 %. I Västerbotten har minskning skett från år 1925 till 1941 för massaved med 11 % och timmer med 18 %. I Lappmarken är minskningen respektive 5 % och 24 %. För Västernorrlands län har minskningen i virkesförråden från år 1924 till år 1938 utgjort för massaved 3 % och för timmer 9 %. Jämtlands län har haft en minskning med 2 % för massaved och 10 % för timmer åren 1925—1940. Gävleborgs län redovisar en minskning av 2 % för timmer, men för massaved ± 0 för år 1926 till år 1942.

Av sedan år 1938 insamlat material från andra riksskogstaxeringen synes framgå att överavverkningen begränsar sig till Norrland. Kopparbergs län uppvisar från år 1923 till år 1944 en ökning av virkesförrådet med 5 % för massaved, medan en minskning ägt rum för timmer med 1 %.

I Svealand och Götaland synes en betydande ökning av skogstillgångarna ha skett mellan första och andra riksskogstaxeringarna i de län, som äro

redovisade. I Örebro län redovisas från år 1927 till 1942 en ökning för massa-ved med 36 % och för timmer med 27 %. För Älvsborgs län har åren 1923 till 1941 en ökning för massa-ved med 36 % och för timmer 57 % ägt rum.

Den andra skogstaxeringen har lämnat ett värdefullt material för att bedöma situationen beträffande våra skogar och virkesuttaget ur dessa. En betydande nedgång i virkesförrådet i Norrland är påvisad och utgör en varning mot att fortsätta på den inslagna vägen. För Norrland i dess helhet har under de 15 år, som i genomsnitt förflutit mellan riksskogstaxeringarna, barrskogsförrådet över 10 cm (4 tum) på brösthöjd nedgått från 391 milj. m³ till 360 milj. m³ eller med 31 milj. m³ motsvarande 4,8 % Knappheten på grovvirke i början av 1930-talet utlöste den omfattande sågverksdöden i Norrland. Man kan befara att den tilltagande knappheten på grövre stamklasser kommer att ytterligare innebära tillbakagång för sågverksindustrien. För massa- och industriindustrien i Norrland torde också en nedskärning bli nödvändig, därest icke en fortsatt överavverkning skall allvarligt skada våra skogstullgångar.

I konjunkturinstitutets meddelande B: 7, rubricerat »Sveriges utrikes-handel efter kriget», meddelas resultatet av statens skogsforskningsinstituts utförda beräkningar över avverkningar i landets skogar. Utredningen har givit vid handen, att därest avverkningarna av timmer och massa-ved skedde i överensstämmelse med dessa beräkningar av virkestillgången på längre sikt, d. v. s. bestämdes ur skogsvårdssynpunkt, skulle produktionen av sågade och hyvlade trävaror under åren 1947—48 i jämförelse med den genomsnittliga produktionen under tiden 1936—39 för landet i dess helhet kunna höjas med 12 %, medan beträffande sulfit- och sulfatmassa en sänkning i förhållande till den genomsnittliga produktionen 1936—39 måste företagas med omkring 16 respektive 19 %. För skilda landsdelar vore dock dessa förhållanden mycket olika. För Norrlands vidkommande skulle det sålunda enligt ifrågakvarande utredning i jämförelse med den genomsnittliga produktionen 1936—39 bli nödvändigt sänka produktionen för samtliga sortiment, för sågade och hyvlade trävaror med omkring 12 %, för sulfitmassa med omkring 28 % och för sulfatmassa med omkring 35 %. En kraftig minskning av virkesuttagen inom övre och mellersta Norrland ansågs sålunda oundgänglig.

Med denna oavbrutet krympande råvarubas i Norrland för landets trävaru- och massa-industri blir det nödvändigt att redan nu ställa in vår hushållning och export, så att icke skogstillgångarna lida allvarlig skada. Den minskade timmertillgången i Norrland har varit orsaken till att sågverksdöden härjat särskilt hårt i Norrland. Befolkningen i skogsindustrierna har under de senaste årtiondena befunnit sig i ett markerat osäkerhetstillstånd beträffande arbete och utkomst, särskilt inom sågverksindustrien.

Inskränkningar i sågverks- och massaindustrierna i Norrland medföra stora sociala problem för arbetarna inom dessa industrier. En omläggning av produktionen torde vara ofrånkomlig för att hindra svåra skadeverkningar för industribygderna och deras befolkning. En utvidgad och långtgående förädlingsverksamhet av våra skogsprodukter, där utbytet per enhet kan bli mångfalt större och där råvarubehovet blir mindre, måste redan nu bli riktlinjen för en planläggning av såväl sågverks- som massaindustrien. Stora möjligheter föreligga för en ökad kemisk utvinning av produkter ur våra skogar.

Inom sågverksindustrien, har, sedan den stora sågverksdöden på 1920- och 1930-talen gick över särskilt de norrländska sågverksdistrikten, ett mindre antal större sågverk, som i huvudsak arbetar för export, överlevt, moderniserats och kommit att dominera marknaden. Dessa sågverksbolag ha i stor utsträckning kombinerat sin sågverksrörelse med massaindustri och även på senare tid med annan träförädlingsindustri, såsom trähusfabriker, tillverkning av träfiberplattor, m. m. Dessa bolag ha under årens lopp lagt under sig stora delar av landets skogar. Genom att på detta sätt kunna utnyttja stordriftens fördelar beträffande såväl råvarutillgångarna som i fråga om förädlingsindustrien ha de blivit dominerande. Det finnes dock alltjämt en mängd småsågar. Under år 1946 uppskattas antalet sågverk som varit i drift till 7 277 stycken med en produktion av ca 1 437 000 standards. Därav utgör det stora flertalet husbehovs- och mindre sågar. Av den angivna produktionen beräknades exporten av bilade, sågade och hyvade trävaror utgöra för år 1947 500 000 standards och den inhemska förbrukningen 700 000—800 000 standards.

Pappersmasseindustrien vars produkter äro i hög grad efterfrågade på världsmarknaden, förbrukar väldiga kvantiteter massaved för att upprätthålla erforderlig exportkvantitet. Fabrikernas antal redovisas i industristatistiken för år 1940 till 94 stycken med ett arbetarantal av 16 172. Den inhemska förbrukningen av papper har stigit från år 1937 då den var 270 000 ton till 530 000 ton år 1946. För exporten under 1947 räknade man med ungefär samma kvantiteter som år 1946, d. v. s. omkring 250 000 ton mekanisk massa, och 1 500 000 ton kemisk massa samt 450 000 ton papper. Den sistnämnda posten kunde öka endast i den omfattning den inhemska förbrukningen minskades.

Löneläget inom de berörda industrierna framgår i någon mån av följande uppgifter.

Inom sågverksindustrien betalas arbete, som vid de moderna exportsågverken är hårt och synnerligen jäktigt på grund av rationaliseringsprocessen som dessa undergått, allt fortfarande lägre än genomsnittet för den övriga industrien inom landet. Detta är ett orimligt förhållande för en arbetarkår, vars yrkesskicklighet och produktivitet är allmänt erkänd och som därtill

har att förädla en av våra förnämsta naturtillgångar. Till de låga lönerna hör också, att denna industri varit och fortfarande är starkt säsongbetonad.

Inom massaindustrien, som också har att anpassa sig till en krympande råvarubas, ställas arbetarna inför perspektivet att mindre effektiva fabriker komma att nedläggas och att produktionen kommer att inskränkas. Detta osäkerhetstillstånd skapar icke den anda av trygghet och trivsel i arbetet, som dock måste vara en förutsättning för ökad produktivitet och ökat välstånd. Arbetslönerna i massaindustrien ha i regel legat något högre än för sågverken.

Lönestatistisk årsbok ger följande siffror för den genomsnittliga manliga löneinkomsten per år, inklusive övertid, naturaförmåner och dylikt:

År	Sågverk och hyvlerier Kr.	Pappersmasse- fabriker Kr.	Pappersbruk och pappfabr. Kr.	Annan pappersindustri Kr.	Hela svenska industrien Kr.
1939	2 367	2 852	2 873	3 365	3 056
1940	2 468	2 752	2 755	3 514	3 279
1941	2 702	3 117	2 915	3 883	3 507
1942	2 991	3 498	3 277	4 244	3 856
1943	3 139	3 399	3 364	4 459	4 023
1944	3 280	3 587	3 538	4 515	4 149
1945	3 530	3 908	3 739	4 796	4 265

Löneutvecklingen efter år 1945 framgår i någon mån av en uppgift i Sociala meddelanden nr 8/1947, som anger den genomsnittliga timlönen i maj 1947.

	Genomsnittlig timlön
Sågverk och hyvlerier	1: 90
Låd- och wallboardfabriker	2: 06
Pappersmassefabriker	2: 18
Pappersbruk och pappfabriker	1: 94
Papp- och pappersvaruindustri	1: 79
Samtliga svenska industrigrupper	2: 07

Sammanfattningsvis kan konstateras att en betydande överavverkning av skogstillgångarna sker i Norrland och att en minskning av virkesuttagen anses nödvändig, för sågtimmer med 12 %, för sulfit- och sulfatmassa med 28 % respektive 35 % i förhållande till genomsnittet i 1936—39 års produktion. Här är den avgörande råvarubasen för landets trä- och massaindustri. Sågverks- och pappersindustrierna äro nyckelindustrier och av synnerligen stor betydelse för våra inhemska behov och utländska marknader. Arbetarna

i såväl skogsbruket som inom dessa nyckelindustrier arbeta under otrygga förhållanden och äro lågavlönade.

Det är nödvändigt att förhindra rovdrift och minskning i fortsättningen av landets skogstillgångar, att planlägga och rationellt ordna produktionen i överensstämmelse med landets ekonomiska och andra intressen och att ge arbetarna en mera tryggad ställning i denna för landet så viktiga produktion. En förutsättningslös utredning kan visa hur dessa samhälleliga intressen bäst skola kunna samordnas för skogsbruket, sågverks-, massa- och pappersindustrierna.

Med hänvisning till det ovan anförda föreslås,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om utredning angående den ur samhällets synpunkt mest rationella lösningen av föreliggande problem inom skogsbruket, sågverks-, massa- och pappersindustrierna, varvid särskilt uppmärksammas den hotande överavverkningen, nödvändigheten att övergå till högre grader av förädling, organisations-, struktur- och lokaliseringsfrågorna inom dessa industrier, selsättnings- och lönefrågorna för de anställda.

Stockholm i januari 1948.

O. F. Persson.

H. Hagberg.
